

Dragoun, Zdeněk

**Středověká podlaha v kostele sv. Anny v areálu kláštera dominikánek
na Starém Městě pražském**

Archaeologia historica. 2006, vol. 31, iss. [1], pp. 273-281

ISBN 80-7275-061-5

ISSN 0231-5823

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/140672>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

D.

VÝZKUM SAKRÁLNÍCH STAVEB

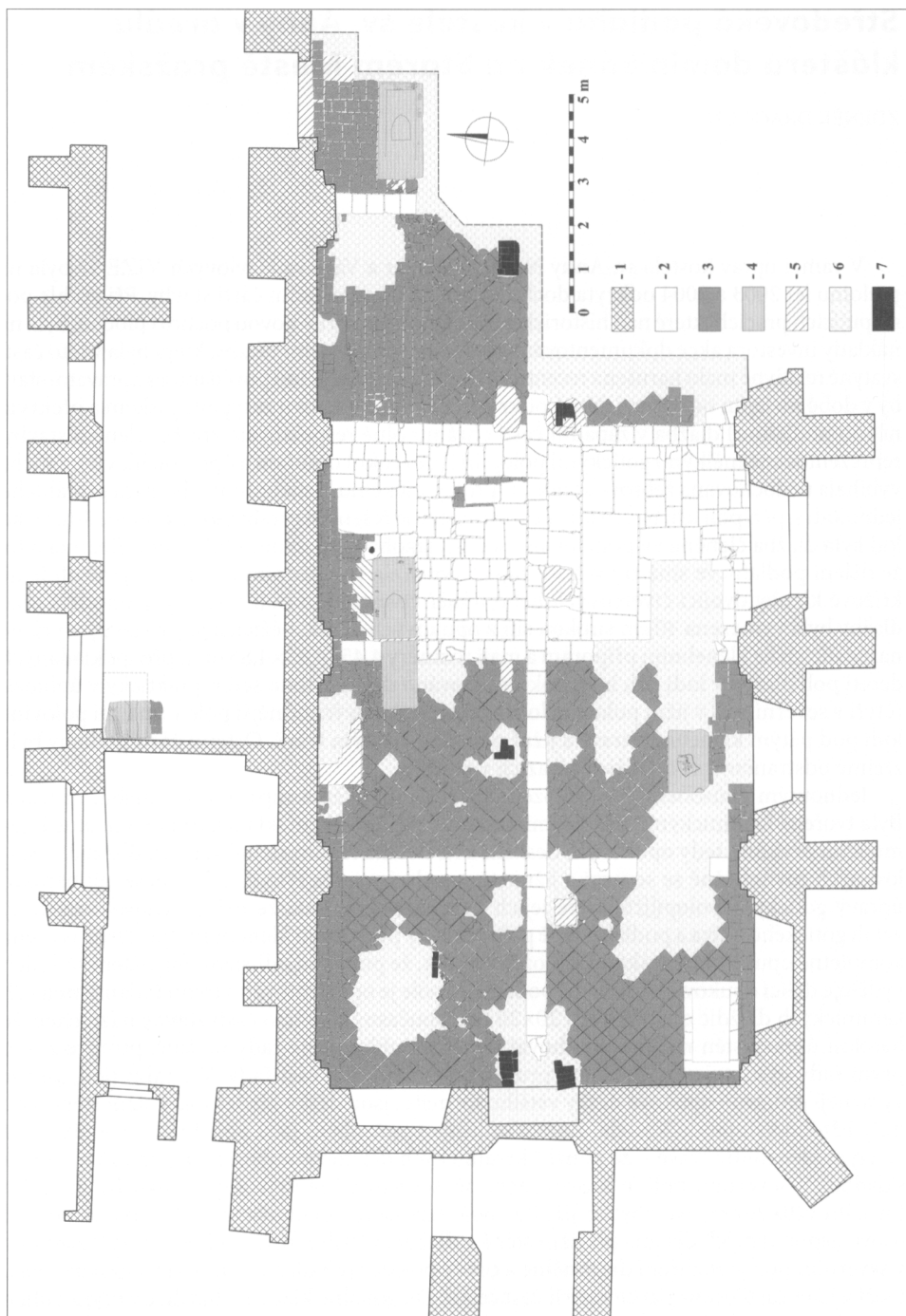
Středověká podlaha v kostele sv. Anny v areálu kláštera dominikánek na Starém Městě pražském

ZDENĚK DRAGON

V rámci úprav kostela sv. Anny Nadací Dagmar a Václava Havlových VIZE 97 byla na přelomu let 2003 a 2004 odkryta dochovaná podlaha v západní části stavby. Při rychle postupujících pracích, které nad historickou podlahou vytvořily novou pochozí plochu, byla na náklady investora akce dokumentována podoba a stav kostelní dlažby, která byla v této části svatyně relativně málo narušena recentními zásahy, souvisejícími povětšinou s úpravami stavby v době po jejím odsvěcení. Nově odkrytá (a okamžitě znovu zasypaná pískem a překrytá novou podlahou) dlažba v západní části chrámu plně respektovala vnitřní členění stavby, reprezentované mělkými gotickými polopilíři (s barokní omítkou a úpravou hlavic), z nichž vybíhala nedochovaná žebrová klenba. Oproti gotickému klenebnímu schématu protáhlého jednolodí s pěti poli křížových kleneb a samostatně řešeným presbytářem o stejné šířce jako loď byla dlažba členěna i v podélné ose stavby, jakoby šlo o dvoulodní řešení. Znamená to, že dělení podlahy ve směru východ–západ vytvářelo pod jedním polem výrazně obdélné křížové klenby dvojici čtvercových nebo téměř čtvercových polí podlahy. Jednotlivá pole dlažby byla vymezena 40 cm širokou sítí z opukových desek, běžících v ose stavby a příčně nasedajících ke klenebním příporám a mají rozměry 4,45–4,85×4,85 m. Z předpokládaných deseti polí dlažby v lodi jich bylo dokumentováno devět, z toho sedm prakticky v úplnosti (čtyři v severní a tři v jižní polovině lodi) a částečně nejvýchodnější pole v severní polovině lodi pod pátým klenebním travé a jižní pole pod čtvrtým travé. Ostatní části podlahy byly zřejmě odstraněny při mladších zásazích v chrámu.

Jednotným způsobem byla položena dlažba pod dvěma západními klenebními travé. Byla tvořena keramickými dlaždicemi o rozměrech 28×28 cm, kladenými diagonálně k rámujeícím prvkům, tedy opukovým deskám a ke dvěma řadám stejně velkých dlaždic, instalovaných rovnoběžně se severní a jižní stěnou chrámu. Na tyto dlaždice nasedají barokní úpravy gotických polopilířů, které jejich jádro zakrývají tak, že nelze sledovat vzájemný vztah gotického zdíva a podlahy. Obě pole podlahy pod třetím klenebním travé jsou tvořena kompletně opukovými deskami, položenými tak, že poněkud odlišným formátem se z nich vyděluje dělicí opuková síť. Severní podlahové pole je opět lemováno třemi řadami menších keramických dlaždic o rozměrech 20×20 cm. Současný stav této části stavby naznačuje, že barokní úpravy stěn mohou dosahovat téměř hloubky jedné řady dlaždic, protože z této první řady vystupuje do dnešního prostoru jen nepatrná část řady. V jižním poli, kde se výrazněji projevují opukové desky většího formátu, jsou desky kladeny až k jižní stěně a do niky jižního vstupu do kostela. Znovu odlišným způsobem jsou pojednána obě pole pod čtvrtým klenebním travé – za použití keramických dlaždic kombinují diagonální a osovou skladbu. V severním poli je osové ložení při severní stěně vytvořeno z dlaždic menšího formátu (20×20 cm), ve zbytku jižního pole naznačuje dochovaná část podlahy použití osově uspořádaných dlaždic při jižní stěně z dlaždic většího formátu (28×28 cm). Zatímco v severním poli je rozhraní diagonálně a osově položených dlaždic zhruba v polovině pole, tvoří v jižní části osová partie menší část celku. Diagonálně kladené dlaždice v obou polích pod pátým klenebním travé mají znovu větší formát (28×28 cm). Z podlahových polí pod pátým klenebním travé se dochovala jen nevelká část osově kladených keramických dlaždic, které kombinují formát 28×28 cm s použitím třetího, největšího, obdélného formátu cca 40×32 cm (obr. 1).

Popisované plochy dlažby nejsou samozřejmě dochovány bez mladších narušení, mezi

Obr. 1. Půdorys západní části kostela sv. Anny a jižního ramene ambitu se zaměřením středověké podlahy. 1 – zdivo kostela a klášterních budov, 2 – opuková dlažba, 3 – keramické dlaždice, 4 – kamenné náhrobní desky, 5 – maltová lože, 6 – zemina zásypů, 7 – novodobé cihly. Kresba J. Vachuda.

nimiž dominují zásahy spojené s pohřbíváním v kostele, ať již jsou dnes provázeny dochovanými náhrobními kameny nebo nikoliv. Nedochovaná partie dlažby v severním poli pod prvním klenebním travé svojí velikostí odpovídá možné dřívější existenci náhrobní desky, v jižní části spatřujeme vstup do jedné z kostelních krypt. Východně od ní spatřujeme patrně další možnou jizvu po odstraněném náhrobníku, který by v tom případě patrně narušil i opukový lem příslušného podlahového pole a zasahoval do sousední části pod druhým klenebním travé. Tam na jizvu navazuje menší dochovaný náhrobní kámen s renesančním kolčím štítem a s částečně narušeným obrazem na něm (obr. 2). Dále k východu pokračuje další jizva po náhrobním kameni, který podstatněji zřejmě zasahoval až do dalšího pole pod třetím klenebním travé a mohl tak vytvářet s předchozími prakticky souvislou řadu. V severním poli pod druhým klenebním travé zaznamenáváme přítomnost dvou náhrobníků – část maltou zarovnané jizvy po jednom je přiložena těsně k severní stěně chrámu, další, hladký, zasahuje do opukového dělení plochy. V severní části podlahy pod třetím klenebním travé je dochován opukový náhrobník se zbytkem nápisu gotickou minuskulou a se štítem uprostřed své plochy. Předpokládané erbovní znamení bylo zcela setřeno a písmo po obvodu desky bylo nečitelné (obr. 3), tvar štítu a charakter písma dovoluje uvažovat o vzniku desky v 15. nebo ještě v 1. polovině 16. století. Náhrobní deska obdobného charakteru a tedy i stáří byla odkryta v severním podlahovém poli pod pátým klenebním travé (obr. 4) – ani zde nebylo možné identifikovat erbovní znamení a nepodařilo se ani přečíst alespoň část tentokrát lépe zachovaného obvodového nápisu.¹

K recentnímu horizontu zásahů do podlahy patří základy pro dřevěnou konstrukci přepatrování chrámu po jeho odsvěcení a pro jeho utilitární využití. Pro mohutné dřevěné pilíře, umístěné v ose svatyně, byly realizovány vždy dvojice nevelkých základů, obkročujících prakticky nenarušenou střední řadu opukových desek, dělicích prostor v ose východ–západ. Pro základ pilířů byly někde použity cihly novodobého původu.

Popsaná situace v západní části chrámu se dnes výrazně liší od východní partie, kde proběhl v 50. letech minulého století hloubkový archeologický výzkum. Publikování výsledků archeologického výzkumu ve východní části klášterního kostela sv. Anny se v minulosti logicky soustředilo na prezentaci tehdy odkryté rotundy a templářského kostela sv. Vavřin-

Obr. 2. Náhrobní deska s renesančním kolčím štítem. Foto J. Vachuda.

Obr. 3. Náhrobní deska s erbem s nezřetelným erbovním znamením a opisem gotickou minuskulou. Foto J. Vachuda.

Obr. 4. Náhrobní deska s erbem a gotickým minuskulním opisem. Foto J. Vachuda.

ce. U severní zdi gotického chrámu byly při výzkumu v roce 1954 konstatovány dokonce 3 různé dlažby, dvě spodní cihlové a horní opuková a pískovcová. Nejstarší z nich byla kvalifikována jako nejstarší dlažba anenského kostela po jeho výstavbě (Borkovský 1957a, 10n). Popis pokračujícího výzkumu v roce 1956 hovoří o pouze lokální existenci jediné dlažby, složené z pálených dlaždic formátu 20×20 a 28×28 cm a dále o použití opukových, pískovcových a mramorových desek, snad pocházejících původně ze zbytků náhrobních desek nebo z obložení hrobek. Tato dlažba je označena za renesanční nebo barokní a již před výzkumem byla historickými stavebními zásahy na většině zkoumané plochy odstraněna

(Borkovský 1957a, 11). S touto skutečností koresponduje zmínění většího počtu hrobků, zřízených po stavbě gotického chrámu (tamtéž, 10). Dlažba byla datována do 17. století (Borkovský 1959, 37; Borkovský 1957b, 502). Stručná zpráva o vlastním zahájení výkopů v únoru 1954, souvisejících se zřízením výtahu v lodi kostela, hovoří o dvojí dlažbě. Horní, blíže nespecifikovanou, označuje za barokní, spodní cihlovou za gotickou (Píša 1954, 96).

S ohledem na nová zjištění podlahy v západní části kostela a v ní na výskyt dvojího formátu pálených dlaždic i použití prvků opukových a pískovcových a existenci náhrobníků lze při interpretaci uvedených zpráv uvažovat o zaznamenání stejné dlažby, jejíž značné narušení ve východní části neumožnilo rozpoznat její skladební systém. Zaznamenání opukové dlažby, u jejichž jednotlivých prvků se opakuje rozměr 40 cm (Borkovský 1957a, 19), odpovídá tímto rozměrem právě šířce opukových lemů jednotlivých podlahových polí a nasvědčuje tak analogické skladbě podlahy i ve východní části chrámu. Publikování nálezu nepřinášá údaje o niveletách těchto dlaždic, ale vzájemná podobnost nasvědčuje možnosti odkrytí jedné formy podlahy, která mohla být v presbytáři uložena ve vyšší úrovni (tak je prezentována – byť označena jako barokní – i na obr. 11 u Borkovského 1957a). Ve vlastním presbytáři nelze vyloučit možnost dodatečného zvýšení úrovně podlahy, což by mohla dokládat existence více dlažeb, i když se jejich počet v různých zprávách neshoduje (jedna nebo dvě další?). Spíše ale určité vertikální členění tvořily samostatné stupně u jednotlivých oltářů, jak dokládá odkrytý oltář u jižní stěny kostela, kde jeden z oltářních stupňů vyrůstal z podlahy, v níž byly použity pálené dlaždice obou výše uvedených formátů (Borkovský 1957a, 12n).

Přesnější datování dlažby zůstává otázkou. Strohé geometrické řešení s kombinací kamenných a keramických prvků lze vztáhnout ke středověké stavební etapě, možná přímo k původní podlaze gotického chrámu ze 14. století. Přítomnost náhrobníků, datovatelných do 15., 16., 17. a 18. století pak celkem spolehlivě určuje dlouhé fungování podlahy v těchto stoletích s tím, že její původ by mohl náležet již do 14. věku a být tak spojen se vznikem gotického chrámu. Otázkou rovněž zůstává možná existence mladší, barokní podlahy, ale naprostá absence jakýchkoliv stop takovéto podlahy její přítomnost (alespoň v západní části chrámu) zpochybňuje. Existence dvojí dlažby nad sebou v presbytáři byla zaregistrována v počáteční fázi výzkumu (Píša 1954, 96), ale dvojí konstatovaný formát keramických dlaždic zaznamenáváme i v západní části, kde je jednoznačně součástí jedné podlahy.

I principem své skladby do jasně vymezených geometrických částí dlažba v kostele sv. Anny odpovídá středověkým zvyklostem, v nichž leckdy na podlaze odráží členění klenby stavby. Opukový lem měla i geometrická keramická dlažba raně gotického ambitu břevnovského kláštera (Dragoun 1993). Rozdělení dlažby do pravidelných polí můžeme sledovat i na dalších příkladech, včetně nejstarších dokladů, naopak mladší dlažby barokní mají spíše tendenci prostor sjednocovat. Jako příklad lze uvést dlažbu strahovského klášterního kostela z rozměrných kamenných desek, odkrytou v letech 1992–1993. Ta zřejmě vznikla před rokem 1600, jak lze dedukovat z několika desítek v ní umístěných náhrobních desek, datovaných do období 1600–1738 (Hlinomaz 1998, 119).

Pro úvahy o osobnostech pohřbených v kostele je významným pramenem klášterní nekrologium, zaznamenávající den úmrtí osob, které klášter obdarovaly a které v něm tudíž mohly být i velmi pravděpodobně pohřbeny. V uvedeném nekrologiu zaznamenáváme již v počátcích kláštera, tedy na přelomu 13. a 14. století, několik významných rodin své doby (rodina Jaroše z Fuchsberka, Ojře z Frýdberka a Huberta Schempnošova). V tomto období sídlil klášter ještě v místě svého prvotního založení na druhém vltavském břehu nebo používal po přestěhování sakrálních prostor po svých předchůdcích templářích. Dokladem tamního pohřbívání by mohla být torza náhrobníků, nalezených při výzkumu templářského kostela a datovaných tehdy snad ještě do 13. století (Borkovský 1957a, 20). V souvislosti s nově odkrytou podlahou by nás měly zajímat osoby, zemřelé po r. 1339, tedy v době po stavbě nového chrámu. Uvedené datum souvisí s odkazem Konráda z Litoměřic (Procházka 1954, 167), dokládajícím, že v uvedeném roce se ještě stavělo. Pro dokončení chrámu jsou

zásadní dendrochronologická data zdejšího gotického krovu. Ta jsou ve starší literatuře spíše tradována (např. Vlček a kol. 1996, 55), nově publikované údaje hovoří pro západní část chrámu pro kácení stromů v letech 1322–1325 (ovšem za přítomnosti jednoho prvku 1341/1342) a ve východní části 1371–1373 (Škabrada–Kyncl 2003, 198). Pro naši problematiku jsou ve výše uvedeném nekrologiu významné zápisy, psané písmem 14. a 16. století. U starších z nich je situace komplikovaná tím, že známe denní datum jejich smrti, ale chybí nám údaj o letopočtu této události. Nekrologium tak zaznamenává k 3. lednu smrt již zmíněného pražského měšťana Konráda Litoměřického a k 6. lednu úmrtí pražského měšťana Konráda, jeho manželky Kunly a jejich snachy Margarety (Emler 1878, 71) V dubnu je k 5. 4. uveden úmrtní den Oldřicha z Řičan (tamtéž, 73) a k 6. dubnu probošta Alberta (tamtéž, 74). Další osoby, zapsané ve 14. století přibývají až v září – 10. září Jindřich z Jilového a jeho syn Mikuláš (tamtéž, 76). K 15. říjnu je uveden pražský měšťan Bertold (tamtéž, 77). Z direktoria připojeného k nekrologiu známe ještě Konráda z Hrobu a jeho ženu Perchtu, kteří obdarovali klášter, což potvrdila královna Eliška listem z 15. srpna 1320 (tamtéž, 73). Z osob mladších období, které by se mohly svými náhrobky projevit lze ještě uvést k 12. březnu 1607 Kašpara Blovského z Palatina (tamtéž, 73), k 12. dubnu 1607 Lidmilu, vdovu po malostranském měšťanovi Herkulovi (tamtéž, 73), k 25. září 1511 Petra Ebrvina z Hradíště a jeho příbuzné (tamtéž, 76), k 25. září 1622 Jakuba Horčického z Tepenec (tamtéž, 77), k 29. listopadu 1605 maršálka Heřmana Kryštofa Russworma, státého na staroměstské radnici (tamtéž, 78) a konečně 19. prosince 1607 Erharta Biskupa, měšťana malostranského s manželkou Zuzanou (tamtéž, 78). Zvláštní pozornost zasluhuje rodina Frenclina z Chebu, která se v nekrologiu objevuje velmi často – k 19. lednu Frenclinova dcera Kateřina (tamtéž, 73), 23. dubna je sloužena mše za Frenclina, manželku Kateřinu a dcery Kateřinu a Annu (tamtéž, 74), 23. srpna výročí samotného Frenclina z Chebu, 1. září Frenclinova dcera Anna (tamtéž, 76), 16. září znovu celá Frenclinova rodina a 28. října manželka Anna (tamtéž, 77). Všechny zápisy týkající se této rodiny jsou provedeny jednou rukou, která žádné další záznamy neučinila (tamtéž, 76) a podle písma je řazena do 14. století (tamtéž, 71).

Pro možnou identifikaci v kostele umístěných náhrobků bohužel nemůžeme využít v jiných případech použitelné významné práce, věnované pražským kostelům a zachycujícím jejich podobu a výbavu před josefinskými reformami a jejich rušením (Hammerschmid 1723, 215). Z významných pohřbů citované dílo zmiňuje pouze uložení Václava Hájka z Libočan v roce 1553 a jeho vyobrazení avizuje ve svém díle *Historia de Monasterio S. Anne*. V tomto nerealizovaném nebo nedochovaném díle (jeho existenci se mi nepodařilo zjistit) by bylo možné počítat i s výčetem dalších pohřbených, které v případě jiných staveb Hammerschmid mnohdy uvádí.

Určité ověření možnosti určení náhrobních desek a jejich vztahu k zaznamenaným dobrodincům kostela a kláštera přináší existence čtyř náhrobků, umístěných dnes při severní stěně interiéru chrámu v jeho západní části. Jejich původ není zcela jasný, nicméně lze předpokládat, že mohly být vyzvednuty při výzkumu východní části chrámu, v úvahu přichází i varianta původního umístění v západní části lodi v místech, kde jizvy v pravidelné skladbě podlahy naznačují přítomnost náhrobních desek. V každém případě byly zřejmě v již vzdálenější minulosti vyzvednuty a při současných úpravách interiéru chrámu osazeny na zmíněném místě.

Ve dvou případech se jedná o krycí desky krypt, což dokládají otvory po kovových úchytech, za něž byla deska opakovaně vyzdvihována (předpokládanému častějšímu pohybu těchto desek odpovídá i jejich menší tloušťka kolem 11 cm), ve dvou zbývajících případech absence tohoto otvoru (a síla náhrobku 18 a 26 cm) hovoří o stabilním uložení náhrobní desky.

Nejprostším objektem našeho zájmu je pískovcová deska o rozměrech 167×86 cm a tloušťce desky 11 cm s vyrytou lebkou a zkříženými kostmi a letopočtem 1721. Pravděpodobně se mohlo jednat o desku, kryjící kryptu určenou pro ukládání zdejších řeholnic a letopočet může určovat vznik této krypty. V rozích rytého jednoduchého rámování desky jsou čtyři otvory pro ukotvení úchytků k vyzdvahování. Svými rozměry nepostačuje na zakrytí otvoru do

krypty v jihozápadním rohu lodi a pochází patrně z některé z krypt, zjištěných archeologicky I. Borkovským v presbytáři (Borkovský 1957a, 23).

Ostatní náhrobníky náležejí již k pohřbům významných měšťanů nebo měšťanských rodů. Druhý exemplář desky nad hrobkou je vytesán ze sliveneckého mramoru a má dochovaný rozměr 143×90 cm při síle desky 11 cm, při čemž šířka je kompletně dochovaná. Uražená horní část obsahuje část nápisu humanistickou majuskulou s datem 1602, ve spodní partii je štípený erb s polovinou orlice v pravé části a trojicí břeven v lehkém pokosu v levé. Podle erbu se jedná o rodový znak Turků z Rozenthalu v provedení před jeho polepšením v roce 1649 (Fiala–Hrdlička–Županič 1997, 121–124, obr. 88), tedy ve formě, kterou známe i z nedávného nálezů torza malované láhve, pocházející z domu U Vejvodů, sídla tehdejšího staroměstského primátora Mikuláše Františka Turka ze Šturmfeldu a Rozenthalu (Dragoun–Dragoun 2005, 107, 109). Dva dochované otvory pro zakotvení úchytů sloužících k vyzvedávání desky včetně žlábků pro zapadnutí k tomuto účelům používaných kovových kruhů jsou v dolní části náhrobníku, zbývající dva byly zjevně v nyní odlomené partii. Ani tato deska svými rozměry neodpovídá zmíněné kryptě v rohu lodi.

Obr. 5. Torzo náhrobní desky z jižního ramene ambitu, vlevo keramické dlaždice. Foto J. Vachuda.

Desky bez otvorů pro vyzvedávací úchyty se kromě větší síly liší i použitým materiálem – v obou případech se jedná o opuku. Masivnější z nich má rozměry 180×93 cm při síle desky 26 cm a uražený heraldicky pravý horní roh. Po obvodu je opis gotickou minuskulou, na desce je zobrazen erb s kohoutem, který tvoří rovněž klenot erbu. Opis je patrně český (v lépe čitelné části můžeme snad identifikovat slova „paní“ a o něco dále „Regyna Korzeni...“).

Poslední náhrobník (157×99×18 cm) má v dolní části čtyřlaločný erb s vpravo krácejícím medvědem a klíčem v tlapách, který se opakuje v klenotu. V horní partii náhrobníku je nápis, provedený humanistickou majuskulou, podle kterého je zde pohřben tridentský měšťan Michael Martin (mezi jmény čteme ještě zkratky IO a BO), zemřelý v roce 1613.

Při zběžném pohledu tak můžeme konstatovat, že žádná z dochovaných náhrobních desek neodpovídá jednoznačně údajům nekrologia a že tedy žádný z náhrobníků nemůžeme ztotožnit s osobami nebo rody v něm uvedenými.

Archeologická asistence u dalších prací v areálu kláštera zaznamenala rovněž dlažbu v jižním rameni gotického ambitu, přiléhajícího k severní stěně klášterního chrámu. Tam byla zjištěna patrně již dlouhodobá přítomnost nezaházené statické nebo archeologické sondy, která byla nově zdokumentována. Její horní partii tvořila dlažba z pálených dlaždic o formátu 20×20 cm, pod níž byla zachycena starší keramická podlaha z menších dlaždic o rozměrech 18×18 cm. V této dlažbě bylo osazeno torzo opukového náhrobníku s rytým obrazem (patrně draperií oděvu) a pro hladké ošlapání pouze dvěma písmeny z popisu, provedeného gotickou majuskulou (obr. 5). Takto pojednaný náhrobník může pocházet ještě ze 13. nebo z 1. poloviny 14. století (za komplexní konsultaci v oblasti epigrafické problematiky děkuji J. Roháčkovi). Z uvedených indicií by bylo možné uvažovat o přednostní výstavbě klášterních budov dominikánkami po jejich příchodu z levobřežního Újezda na počátku 14. století a o tehdejšímu pohřbívání v klášterním ambitu. Teprve poté by došlo k novostavbě gotického chrámu a k následnému pohřbívání v něm.

Dokumentace dochované podlahy v lodi kostela sv. Anny tak přinesla výsledek v zaměření patrně středověké geometrické podlahy kostela, která se na dlouhodobé používání po dobu téměř čtyř a půl století zachovala v překvapivě dobrém stavu. Skryta pod dnešní úpravou povrchu chrámu představuje jednu z nemnoha památek svého druhu.

Poznámka

1 Publikované fotografie pocházejí z fotogrammetrického snímkování podlahy. Zvláště pořízené snímky náhrobních kamenů se bohužel nevydařily a po zjištění jejich nedostatečnosti již byla podlaha zakryta, takže opakované fotografování nebylo možné realizovat.

Literatura

- BORKOVSKÝ, I., 1957a: Objev rotundy a templářského kostela sv. Vavřínce. Časopis Národního musea 126, 7-32.
- BORKOVSKÝ, I., 1957b: Objev templářského kostela v Praze. Archeologické rozhledy 9, 500–507, 513–516.
- BORKOVSKÝ, I., 1959: Kostel řádu templářů v Praze na Starém Městě. Kniha o Praze 1959, 35–46.
- DRAGOUN, ZD., 1993: Středověké podlahy a dlaždice z břevnovského kláštera, Zprávy památkové péče 53, 170–176.
- DRAGOUN ZD.–DRAGOUN M., 2005: K archeologickému nálezu pozůstatků písemnosti v domě čp. 353/I na Starém Městě pražském, Průzkumy památek 12/1, 104–110.
- EMLER, J., 1878: O nekrologiu kláštera sv. Anny v Praze. Sitzungberichte der könig. böhm. Gessellschaft der Wissenschaften, 69–79.
- FIALA M.–HRDLIČKA J.–ŽUPANIČ J., 1997: Erbovní listiny Archivu hlavního města Prahy a nobilitační privilegia studentské legie roku 1648. Praha.
- HAMMERSCHMID, J. F., 1723: Prodrum gloriae Pragenae. Praha.
- HLINOMAZ, M., 1998: Náhrobníky a epitafy ve strahovské basilice. Praha.
- PÍŠA, V., 1954: Vzácný archeologický nálezy v Praze. Zprávy památkové péče 14, 95–96.
- PROCHÁZKA, V., 1954: K dějinám stavebního vývoje kostela sv. Anny, sv. Vavřínce a kláštera dominikánek na Starém Městě pražském. Umění 2, 167–168.
- ŠKABRADA, J.–KYNCL, T., 2003: Datování gotických krovů na Starém Městě v Praze. Dějiny staveb 2003, 198–223.
- VLČEK, P. A kol., 1996: Umělecké památky Prahy-Staré Město a Josefov. Praha.

Zusammenfassung

Mittelalterlicher Fußboden in der St.-Anna Kirche im Klosterareal der Dominikarinnen auf der Prager Altstadt

Im Umbruch der Jahre 2003 und 2004 wurde im westlichen Teil der St.-Anna Kirche ein erhaltenes geometrisch angeordnetes Pflaster dokumentiert. Dieses Pflaster hat unter jedem Gewölbefeld der Kirche ein Paar etwa quadratischförmigen Fußbodenfelder gebildet. Diese Felder wurden durch ein Netz der Fliesen aus Tonschiefer abgegrenzt. Die Ausfüllung der einzelnen Felder kombinieren überwiegend zwei Formaten der ausgebrannten Keramikfliesen (28×28 cm und 20×20 cm), die entweder achsenförmig oder

diagonal gelegt wurden. Unter dem mittleren von fünf Gewölbefeldern des Kirchenschiffs wurde ein Pflaster aus den Tonschieferplatten gelegt. Im nördlichen Feld unter den fünf Gewölbefeldern wurden ebenfalls die Keramikfliesen 40×32 cm genutzt. Im Presbyterium wurde der Fußboden entfernt. In den 50er Jahren des vorigen Jahrhunderts hat im Presbyterium eine archäologische Forschung stattgefunden. Es wurde eine romanische Rotunde aus dem 12. Jh. und eine Kirche der Templer, wahrscheinlich aus den 30er Jahren des 13. Jhs., festgestellt. Ein Bestandteil des freigelegten Fußbodens waren einige Grabsteine, die in das 15. und 16. Jh. datiert werden. Bei der Nordwand der Kirche befinden sich bis heutzutage weitere Grabsteine aus dem 17. und 18. Jh., die wahrscheinlich vom Presbyterium stammen. Die Fundsituation spricht dafür, daß die Entstehung des Fußbodens in die Zeit der Entstehung der Kirche noch zu datieren werden kann.

Das Gesamtaussehen des Fußbodens ist Ergebnis seiner Entwicklung von 14. bis 18. Jh. Im südlichen Teil des mittelalterlichen Kreuzganges wurde ein Torso eines Grabsteines gefunden. Dieser Grabstein hat Reste einer Inschrift in der gotischen Majuskule. Daraus kann man schließen, daß er am Ende des 13. oder in der 1. Hälfte des 14. Jhs. entstanden ist. Ein Versuch um die Identifikation einiger Grabsteine mit den Personen oder Stämme war erfolglos.

Als Ergebnis der Dokumentation des Fußbodens im Schiff der St. Anna-Kirche war die Einmessung eines mittelalterlichen Fußbodens. Dieser Fußboden, trotz der hundertelangen Benutzung während mehr als vier und halb Jahrhunderte, ist im relativ guten Zustand erhalten geblieben. Versteckt unter der heutigen Ausgestaltung der Oberfläche stellt er ein von seltenen Denkmal „sui generis“ dar.

Abbildungen:

1. Grundriß des westlichen Teils der St. Anna-Kirche und des Südarmes des Kreuzganges mit der Einmessung des mittelalterlichen Fußbodens. 1 – Mauer der Kirche und der Klostergebäude, 2 – Tonschieferpflaster, 3 – keramische Fliesen, 4 – Grabsteinplatten, 5 – Mörtelunterlage, 6 – Erdmaterial, 7 – neuzeitliche Ziegel.
2. Grabstein mit einem Renaissance-Schild.
3. Grabstein mit einem Wappen, das Wappenzeichen ist unklar sowie die Inschrift in der Form einer gotischen Minuskule.
4. Grabstein mit Wappen und der gotischen Inschrift.
5. Ein Torso des Grabsteines vom Südteil des Kreuzganges, links eine keramische Fliese.

